

P O L S K A A K A D E M I A U M I E J Ę T N O Ś C I

SPRAWOZDANIA
Z CZYNNOŚCI I POSIEDZEŃ
POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

TOM LXVI
2002

KRAKÓW 2004

Posiedzenia Komisji Historii Sztuki przy Wydziale I

Posiedzenie zwyczajne w dniu 10 stycznia 2002

Przewodniczący: dyrektor Wydz. I L. Kalinowski

Dr hab. Marek Zgórniak przedstawił artykuł prof. Tadeusza Szydłowskiego (1883–1942) *O Salonach Diderota*.

W latach 2001 i 2002 pani Joanna Ronikier z Gliwic przekazała do Instytutu Historii Sztuki UJ odpis komputerowy i kserokopię maszynopisu (40 ss.) ostatniej, pisanej podczas okupacji i niewydanej drukiem pracy swego ojca, Tadeusza Szydłowskiego, profesora UJ i sekretarza (w latach 1920–1922) Komisji Historii Sztuki PAU. Na posiedzeniu w dniu 10 I 2002 roku referent omówił to studium w kontekście aktualnego stanu badań i odczytał jego fragment.

Artykuł, poświęcony recenzjom Diderota z Salonów Akademii Malarstwa i Rzeźby w Paryżu (1759–1781), związany jest tematycznie z uniwersyteckim wykładem T. Szydłowskiego w roku akademickim 1938/39 (*Malarstwo francuskie od Watteau do Cézanne'a*) oraz z cyklem publikowanym wtedy w „Kurierze Literacko-Naukowym” pt. *Malarstwo francuskie XVIII wieku*. W intencji autora miał być swego rodzaju uzupełnieniem książki Władysława Folkierskiego *Entre le classicisme et le romantisme*, wydanej w Krakowie w języku francuskim w roku 1925. Folkierski omawia m.in. estetykę Diderota, Szydłowski zaś – jak wyjaśnia w przypisie – chce pokazać, „w jaki sposób Diderot swe teorie estetyczne stosował w praktyce jako sprawozdawca z wystaw sztuki”. Dlatego jego praca oparta jest głównie na tekstach *Salonów* i ma charakter informacyjny, nie jest przeciążona zbędną erudycją. Jest bezpretensjonalnym omówieniem zagadnienia i zawiera trzeźwą, syntetyczną ocenę dokonań francuskiego krytyka i filozofa. Interpretacje Szydłowskiego, poparte analizą osobowości Diderota, utrzymane w stylu

typowym dla międzywojennej humanistyki, choć często intuicyjne, są niejednokrotnie zbieżne z ustaleniami nowszej literatury.

Tekst składa się z czterech części oznaczonych numerami. Część I zawiera wprowadzenie, ogólne informacje o *Salonach* Diderota, o wystawach i o początkach krytyki artystycznej. Autor charakteryzuje stosunek Diderota do sztuki i do zawodu krytyka oraz omawia jego sposób pisania. W części II przedstawione zostały zmieniające się z czasem zapatrywania Diderota na malarstwo rokokowe, zwłaszcza F. Bouchera, następnie na moralizatorską twórczość J. B. Greuze'a, na malarstwo J. B. S. Chardina, portrety La Toura, pejzaże Josepha Vernetta i Huberta Roberta. W części III zapoznajemy się z poglądami Diderota na tradycyjne malarstwo historyczne: twórczość Carle Van Loo i L.-J.-F. Lagrenée, następnie na neoklasyczne malarstwo J. M. Viena i na zagadnienie naśladowania starożytności, i wreszcie na młodego J. L. Davida, o którego debiucie Diderot pisał w swoim ostatnim *Salonie* (1781). Ta część pracy zawiera też podsumowanie wypowiedzi Diderota o malarstwie. Część IV poświęcona jest omówieniu jego opinii na temat rzeźby, głównie w związku z twórczością É. M. Falconeta. Całość zamykają dość zwięzłe uwagi końcowe.

Zdaniem referenta artykuł Tadeusza Szydłowskiego zasługuje na uwagę jako przyczynek do dziejów polskiej historii sztuki i świadectwo aktywności krakowskich uczonych na tym polu, a także jako opracowanie, które mimo upływu czasu posiada jeszcze pewną wartość merytoryczną, zwłaszcza dla czytelnika polskiego. Mimo że na świecie ukazało się od tej pory kilka krytycznych wydań *Salonów* Diderota (ostatnie, czterotomowe, red. E. M. Bukdahl i wsp., w latach 1984–1995) i liczne omówienia, to brak było studiów w języku polskim, poza zwięzłym komentarzem Elżbiety Grabskiej w antologii *Teoretycy, artyści i krytycy o sztuce 1700–1870* (wyd. 2, Warszawa 1989). Z tych przyczyn należałoby wydać go drukiem, po odpowiednim opracowaniu naukowym i weryfikacji licznych cytatów. *Salony* Diderota były za życia autora rozpowszechniane jedynie w wersji rękopiśmiennej, wskutek czego tekst odtworzony we współczesnych wydaniach na podstawie rozmaitych wersji rękopisów nieco się różni od dziewiętnastowiecznej edycji *Dzieł* Diderota z lat 1875–1877, z której korzystał Szydłowski i która, nawiasem mówiąc, nadal jest ostatnią, jaką dysponuje Biblioteka Jagiellońska.